

Broers... rivalen én maatjes

In het ouderlijk gezin kan het tussen broers nog wel eens mis gaan. Maar er is hoop, want op latere leeftijd weten de broers elkaar vaak toch nog te vinden in een warme en kameraadschappelijke band.

Hoewel de relatie tussen broers uit de hand kan lopen blijkt uit het voorbeeld van de Duitse broers Adi en Rudolf Dassler. Ze werden wereldbekend vanwege hun succes met de sportmerken Adidas en Puma, maar ook om hun diepe conflict. Het begon allemaal na de Eerste Wereldoorlog, met hun fabriekje van sportschoenen. De stille Adi en de extravagante Rudolf botsten al vaak met elkaar, maar de wrijvingen kwamen tot een hoogtepunt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Slechts één van de twee was volgens de nazi's onmisbaar voor de fabriek en het lot viel op Adi. Rudolf moest in het leger en

Broers 'vechten' het meest aan het begin van de tienerjaren. Daarna neemt het gevoel van competitie meestal af.

geloofde dat zijn broer daar achter zat. Na de oorlog was de relatie tussen de twee zo verziekt dat de fabriek werd opgesplitst. Adi begon het merk Adidas, Rudolf met Puma. Het kwam nooit meer goed tussen de broers, die elkaar levenslang hebben beconcurrerd. Het Dassler-verhaal mag een extreem voorbeeld zijn van waar een broedertwist toe kan leiden, maar

rivaliteit tussen broers is zo oud als Kaïn en Abel. Die rivaliteit kan verschillende gradaties en ook verschillende oorzaken hebben. De bron hoeft niet per se in de broers zelf te zitten, maar kan ook uit het gezin voortkomen. Uit recent onderzoek van de Amerikaanse psychologe Melissa Sturge-Apple blijkt hoezeer ouders de relatie tussen kinderen onderling beïnvloeden, bijvoorbeeld door een kind voor te trekken. Overigens kunnen broers daar later wel degelijk overheen groeien. Uit onderzoek blijkt dat broers het meest 'vechten' aan het begin van de tienerjaren. Daarna neemt het gevoel van competitie meestal af, mede doordat ze zich steeds meer gaan oriënteren op een leven buiten het gezin.

Paul Menue te midden van zijn broers (v.l.n.r. Rob, Marc, Paul, Fons, Frank en John): "We hebben veel samen gesport en vormden regelmatig voetbalteams."

Een vrije relatie

In de volwassenheid gaan broers ieder hun eigen weg en moeten ze zelf hun onderlinge betrekkingen opnieuw uitvinden. Ze kunnen elkaar ontlopen als ze daar de voorkeur aan geven, maar kunnen hun band ook juist verstevigen en

er een nieuwe invulling aan geven. Van alle relaties tussen familieleden is die tussen broers en zussen het meest vrij: het is wat men er zelf van maakt. Melissa Sturge-Apple schrijft dat de houding van ouders ook in andere opzichten doorwerkt als het gaat om de ►

Paul Menue (46) over zijn vijf broers: 'We staan altijd voor elkaar klaar'

"Toen ik klein was speelde ik meer met mijn broers dan met andere kinderen. We waren altijd buiten. We hebben altijd veel samen gesport en vormden regelmatig voetbalteams. We schelen onderling ook niet veel in leeftijd. Ik ben de derde. Met mijn oudste broer en zus trok ik in mijn jeugd het meeste op. Met John ging ik bijvoorbeeld altijd uit, we spraken over meisjes, seksualiteit, hoe we over dingen voelden en dachten. Via hem heb ik mijn partner leren kennen. Natuurlijk hadden we wel eens ruzie, en de één ligt je meer dan de ander. Maar van rivaliteit of zo was geen sprake. Als er verhuisd of geklust moet worden, staan we altijd voor elkaar klaar. Verbouwen, slopen, schilderen, ik ben bij iedereen geweest, en iedereen bij mij.

Nog steeds gaan we zo'n twee keer per jaar met alle broers uit eten, ook de twee zwagers doen daaraan mee. Dan hebben we elkaar van alles te vertellen. Scheidingen, ander verdriet, we worden ook best persoonlijk. Met de één voel ik me wel intiemer dan met de ander, maar onderlinge spanningen zijn er eigenlijk niet. Met mijn jongste broer, met wie ik acht jaar scheel, voel ik me nu het meest verwant. We hebben dezelfde ideeën over het leven, over keuzes die je maakt, opvoeding van de kinderen. Hij werkte ook jarenlang bij hetzelfde bedrijf als ik en woont in de buurt. We zien elkaar zo eens in de twee weken, maar we spreken elkaar vaker. In moeilijke tijden ging ik vroeger altijd naar mijn vader. Nu die overleden is, praat ik toch eerder met mijn broer dan met vrienden."

relatie tussen broers. In gezinnen waar de ouders minder warmte geven of zelfs onverschillig zijn, trekken kinderen vaak sterker naar elkaar toe. Deze nabijheid vergroot het gevoel van verbondenheid, maar kan ook conflicten hoger doen opblazen.

Marius van Wijk* (49) komt uit zo'n 'warm nest'. Hij heeft drie zussen en drie (oudere) broers. Maar de aanvankelijke warmte verdween toen de kinderen groter werden.

Broers praten minder dan zussen, maar helpen elkaar bij praktische karweitjes.

"Toen alle kinderen zo'n beetje tegelijkertijd in de puberteit kwamen en we ons samen opstelden tegenover het gezag, konden mijn ouders het niet meer aan. Ook al omdat we allemaal nogal competitief waren ingesteld. Mijn ouders zeiden ook te open, te bot en te eerlijk wat ze van ons vonden en daar konden de andere kinderen dan van meegenieten. Daardoor gingen wij elkaar met de blik van

een volwassene zien, in plaats van als broers. Het gezin bood geen veilige thuisbasis meer. Ieder ging al vroeg zijn eigen weg."

Elkaar loslaten

De dertig jaar die verstreken zijn sinds de puberteit hebben de verhoudingen in het gezin niet meer wezenlijk veranderd. Van Wijk: "Het is ook een natuurlijk proces dat je elkaar loslaat. Ik heb nog veel contact met mijn oudste broer, maar mijn twee andere broers zie ik weinig. Dat is aan de ene kant de luxe van een groot gezin, omdat je er dan voor kan kiezen om op te trekken met de broer die je het beste ligt. Aan de andere kant is het een voortzetting van de manier waarop mijn ouders met conflicten omgingen. Als het allemaal niet goed lukte, gaven ze het op."

Toch wil dat volgens Van Wijk niet zeggen dat hij geen band voelt met de broers die hij weinig ziet. "Als er iets moet gebeuren, zoals bij een verhuizing of de verjaardag van mijn vader, dan is het heel prettig om samen te werken. Dat voelt vertrouwd en we kunnen op elkaar terugvallen als dat nodig mocht zijn. Maar ingewikkelde gesprekken gaan we niet aan en we doen ook niet veel moeite om intensief contact in stand te houden."

Het verhaal van Van Wijk lijkt voor een deel mannen eigen. In het schaarse onderzoek dat bestaat over de relaties tussen volwassen broers en zussen, komen de zussen naar voren als degenen die zich het meest inspannen om de onderlinge relaties goed te houden. Uit onderzoek van socio-

loog Marieke Voorpostel van de Universiteit Utrecht blijkt echter dat volwassen Nederlandse broers zich anders gedragen. Broers blijken weliswaar minder met elkaar te praten dan zussen, maar steken vaak een helpende hand uit als het gaat om praktische karweitjes. Daarnaast kunnen broers gemakkelijk over karakterverschillen heenstappen, en dat is te danken aan hun gezamenlijke geschiedenis.

Streng christelijk milieu

In het geval van Wibrand Machielsens* (51) kreeg die gezamenlijke geschiedenis mettertijd steeds meer betekenis. Daardoor werd de onderlinge band tussen Wibrand en zijn broers alsnog goed, ondanks een moeilijke start. De situatie bij Wibrand thuis was problematisch. Met zijn vijf broers groeide hij op in een gezin met een betrokken, maar autoritaire vader en een depressieve moeder. "Thuis heerste niet echt een vrolijke kijk op het leven en dat werd nog eens versterkt door een streng christelijk milieu dat ons weinig vrijheid en openheid bood."

De broers waren sterk op elkaar aangewezen, maar Wibrand voelde zich vaak een buitenbeentje. Hij voelde zich onprettig bij de manier waarop de jongens de problemen doodzwegen. "We hadden het er wel over hoe we de kerkgang konden ontduiken, maar we hadden geen echt persoonlijk contact. Iedereen leefde in zijn eigen wereld. Ik had juist enorm behoefte aan gesprekken over bijvoorbeeld de politiek of het geloof, maar die werden door mijn broers afgekappt."

Als 17-jarige ging Wibrand het huis uit om te gaan studeren en dat voelde als een bevrijding. Af en toe kwam hij nog thuis, maar alleen omdat dat nu eenmaal zo hoorde. Maar hij zag zijn broers erg weinig en zette zich af tegen het ouderlijk gezin.

Herinneringen kleuren bij

In de jaren die volgden kwam er langzaam weer kleur in zijn jeugdherinneringen. En ook de uiteenlopende karakters van de broers gaven nu minder aanleiding tot botsingen. Machielsens: "Het hernieuwde contact is uiteindelijk heel natuurlijk gegroeid. Een van mijn broers verloor zijn vrouw en die hebben we toen met z'n allen bijgestaan. En hetzelfde gebeurde na een echtscheiding."

Toen moeder overleed, concludeerden de broers dat ze eigenlijk heel weinig van elkaar wisten. Machielsens: "We hebben toen samen een boekje gemaakt waarin we onze herinneringen aan haar opschreven. Mijn oudste broers waren veel positiever over haar dan ik, omdat zij haar nog gekend hadden toen ze nog gezond was en een liefdevolle en gevoelige moeder was. Op die manier kreeg ik wel vrede met mijn eigen verleden."

Tegenwoordig valt het Machielsens niet meer zo zwaar dat zijn broers minder dan hij geneigd zijn over persoonlijke dingen te praten. "Ik zie mijn broers nu meer dan vroeger en kan altijd bij ze terecht. Ze vormen een rode draad in mijn leven en dat ben ik de laatste tien, twintig jaar steeds belang-

rijker gaan vinden." Want hoe moeizaam de start ook was, de relatie tussen broers is uiteindelijk wat men er zelf van maakt. ■

*Deze namen zijn om privacyredenen gefingeerd.

Harrie Lindelauff (r) met broer Leopold: "Ik heb thuis de kastanjes voor hem uit het vuur gehaald."

Harrie Lindelauff (52) over zijn broer Leopold (48): 'Ik moet het nog steeds beter doen dan hij'

"Er is altijd rivaliteit geweest. Diep van binnen heb ik nog steeds het gevoel dat ik het beter moet doen dan hij. Dat is een heel oude reflex.

Ik was het kind van mijn moeder, mijn broer was de lieveling van mijn vader. Mijn vader was erg autoritair. Mijn broer was volgzaam, maar ik niet. Dat leidde tot heftige botsingen.

We wonen niet bij elkaar in de buurt en zien elkaar een paar keer per jaar. Maar altijd heb ik dan het gevoel dat ik op mijn woorden moet passen en ben ik bang om hem te kwetsen. Hij heeft mij lang

verweten dat ik vroeger thuis de sfeer verpestte, en ik heb nog steeds last van schuldgevoel.

Het schijnt dat ik na zijn geboorte enorm ben afgevallen en dat ik er veel last van had dat hij er opeens was. Uit die vroegste kindertijd herinner ik me verontwaardiging, omdat hij als baby bijvoorbeeld later naar bed mocht dan ik. We hebben niet zoveel samen gespeeld. Toen we wat ouder waren stoeiden we wel. Ik was ook niet zo'n leuke grote broer; zoals mijn vader over ons de baas liep te spelen, deed ik dat over mijn broertje. Ik heb

wel de kastanjes voor hem uit het vuur gehaald. De strenge regels van vader waren al wat afgezwakt tegen de tijd dat hij aan de beurt was.

Tijdens de ziekte van moeder en de ziekte en het overlijden van onze vader, bleken we wel een goed team. Samen voerden we de gesprekken met instanties en samen regelden we de begrafenis. We hebben dat ook naar elkaar uitgesproken, dat we dat zo goed samen hebben gedaan. Het gaat nu allemaal ook minder stroef. De laatste keer dat ik hem zag, was eigenlijk heel ontspannen."